

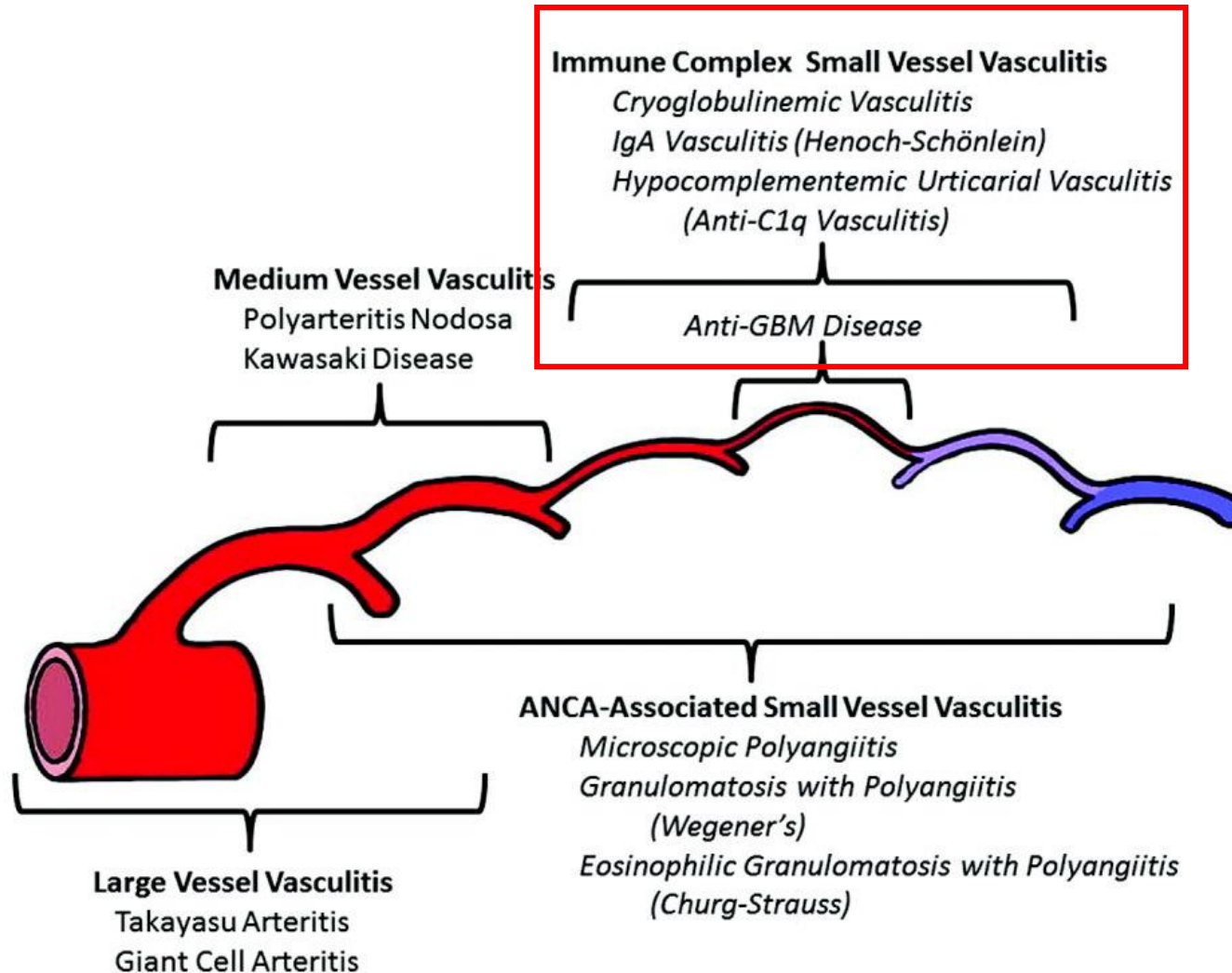
4ο Διαπανεπιστημιακό Πρόγραμμα Εκπαίδευσης στη Ρευματολογία

Συστηματικές ρευματικές παθήσεις IV: Αγγειίτιδες
Αγγειίτιδες σχετιζόμενες με ανοσοσυμπλέγματα

Κωνσταντίνος Μελισσαρόπουλος
Επιμελητής Β' ΕΣΥ
Ρευματολογικό Τμήμα
ΓΝ Πατρών «Άγιος Ανδρέας»

CHCC2012 ταξινόμηση: ανάλογα με το μέγεθος των αγγείων

Αγγειίτιδες μικρών αγγείων: διαχωρισμός ανάλογα με τον προσβεβλημένο ιστό

▪ Δερματική προσβολή

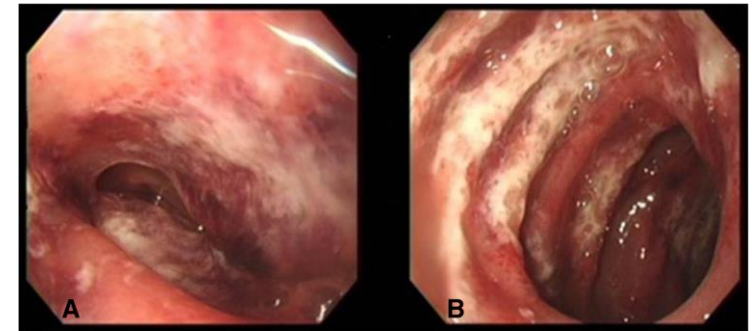
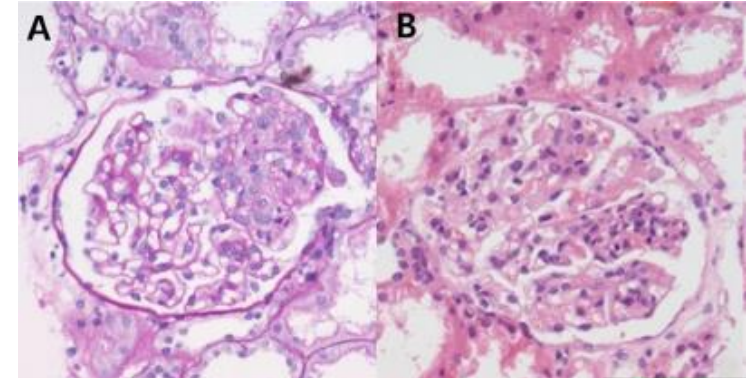
- Βασικό κλινικό εύρημα η **ψηλαφητή πορφύρα**
- Μη ειδικό εύρημα
- Ψάξε για συνυπάρχουσα σπλαγχνική προσβολή

▪ Προσβολή εσωτερικών οργάνων

- Νεφροί, ΓΕΣ, Πνεύμονες
- Απειλητική για μόνιμη βλάβη και για τη ζωή
- Συχνή η προσβολή του νεφρικού σπειράματος

Cureus 14(6): e26385

Δεν είναι πάντα “αγγειίτιδα”: *Vasculitis mimics*

TABLE 4: Conditions that mimic SVV.

Isolated skin vasculitis mimics

Purpuric lesions

Drug eruptions, erythema multiforme, arthropod bites, infectious emboli (endocarditis), pigmented purpura, cellulitis, viral exanthems, hemorrhagic lesions, scurvy, antiphospholipid syndrome, heparin-induced thrombocytopenia, warfarin necrosis, thrombotic thrombocytopenic purpura, paroxysmal nocturnal hemoglobinuria, amyloidosis

Urticarial lesions

Urticaria, arthropod bites, serum sickness-like eruption, autoinflammatory diseases, Sweet's syndrome, viral exanthems, Schnitzler's syndrome

Nodular lesions

Panniculitis, granulomatous diseases, cutaneous neoplasm, superficial phlebitis

Ulcers

Venous hypertension, peripheral artery disease, pyoderma gangrenosum, calciphylaxis, hypercoagulable diseases, livedoid vasculopathy, chronic infections, hemoglobinopathies

Livedo reticularis

Paraproteinemia, livedoid vasculopathy, purpura fulminans, hypercoagulable diseases, thrombotic microangiopathies

Int J Rheumatol. 2020;2020:8392542

Calciphylaxis

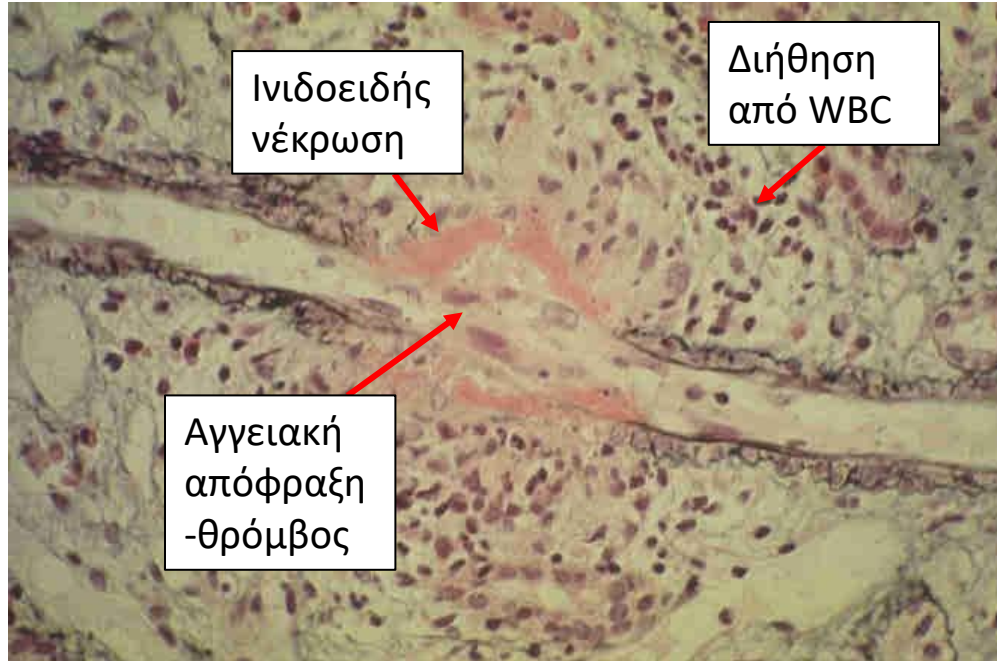

Λοιμώδης ενδοκαρδίτιδα

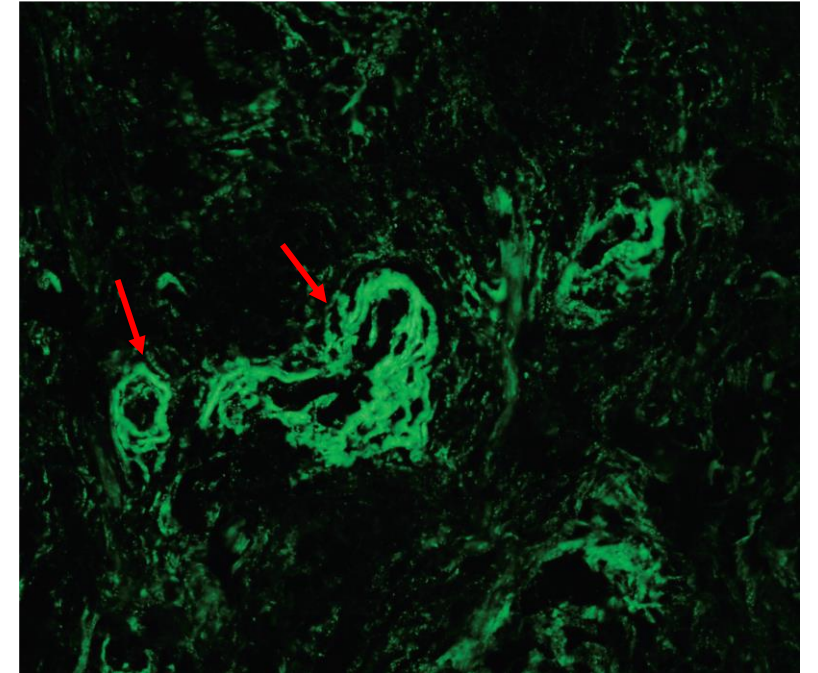

Am Board Fam Pract 2001;14:451–6

Ιστολογική εξέταση - ανοσοφθορισμός

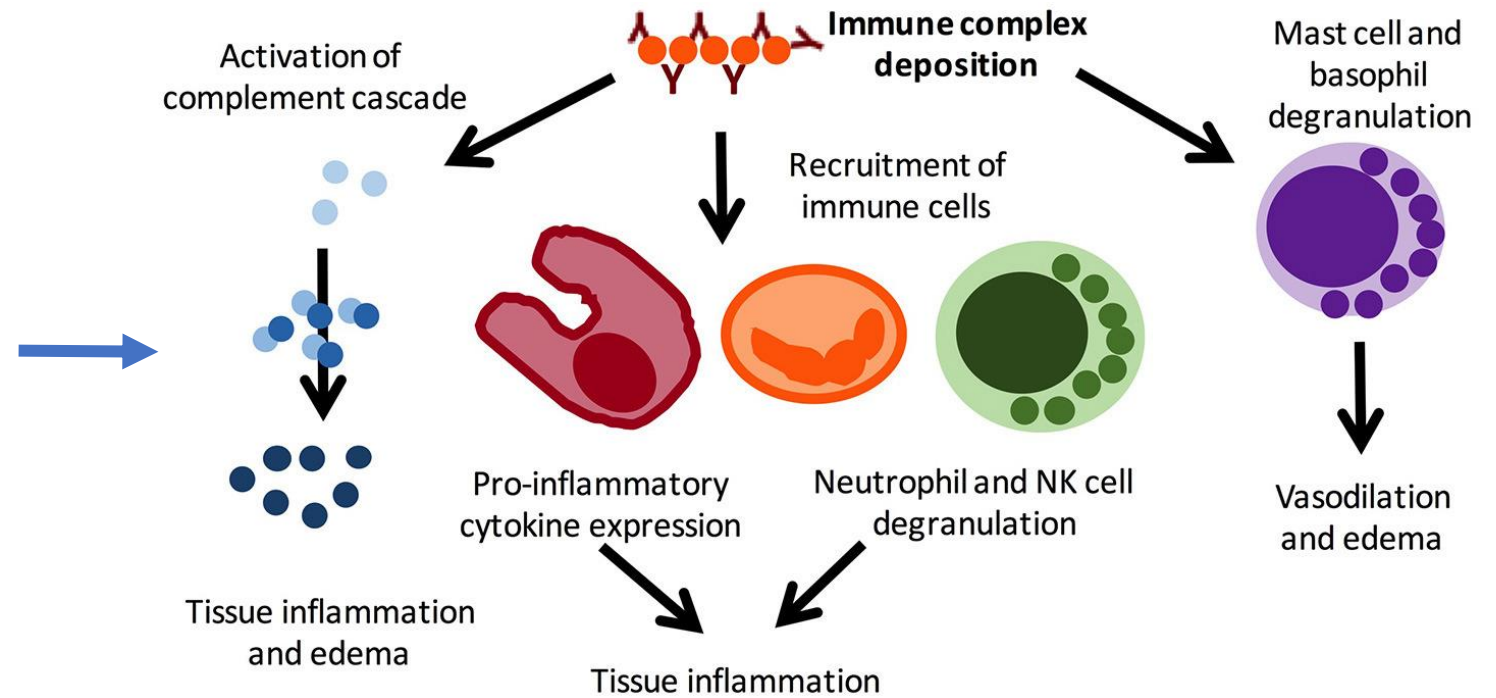
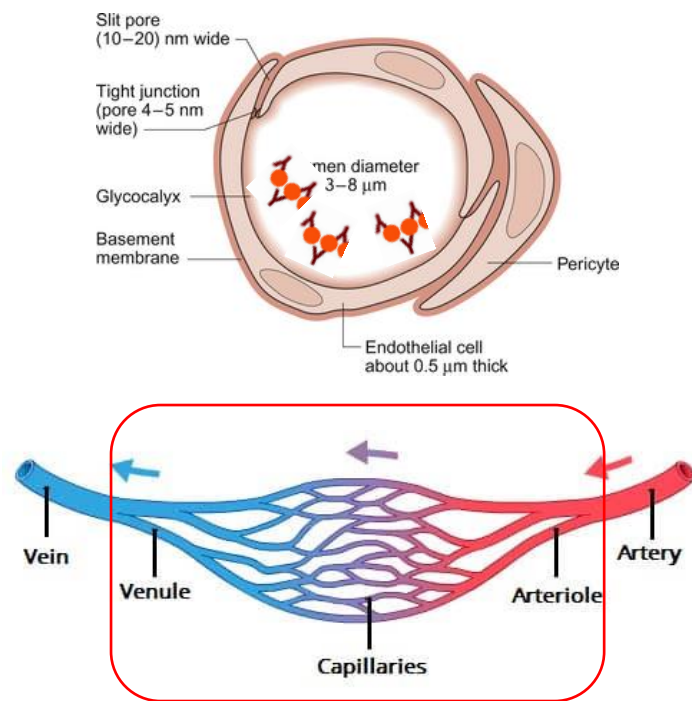
Λευκοκυτταροκλασία: Ουδετερόφιλα με εικόνα απόπτωσης και ρήξη πυρήνα (nuclear dust)

Am J Clin Pathol 2014;142:370-374

Εναπόθεση ανοσοσφαιρινών και συμπληρώματος

Αγγειίτιδες σχετιζόμενες με ανοσοσυμπλέγματα: Μηχανισμός βλάβης

Εναπόθεση ανοσοσφαιρινών, ενεργοποίηση συμπληρώματος και προσέλκυση φλεγμονωδών κυττάρων με παραγωγή κυτταροκινών

Αγγειίτιδες σχετιζόμενες με ανοσοσυμπλέγματα

■ Πρωτοπαθείς

1. Κρυοσφαιριναιμική αγγειίτιδα
2. IgA αγγειίτιδα (Henoch-Schönlein)
3. Κνιδωτική αγγειίτιδα
4. Anti-GBM νόσος (σ.Goodpasture)

■ Δευτεροπαθείς

- Σχετιζόμενες με λοιμώξεις
- Σχετιζόμενες με φάρμακα
- Σχετιζόμενες με νεοπλασίες
- Σχετιζόμενες με άλλες ρευματικές παθήσεις (ΣΕΛ, ΡΑ)

1.Κρυοσφαιριναιμική αγγειίτιδα

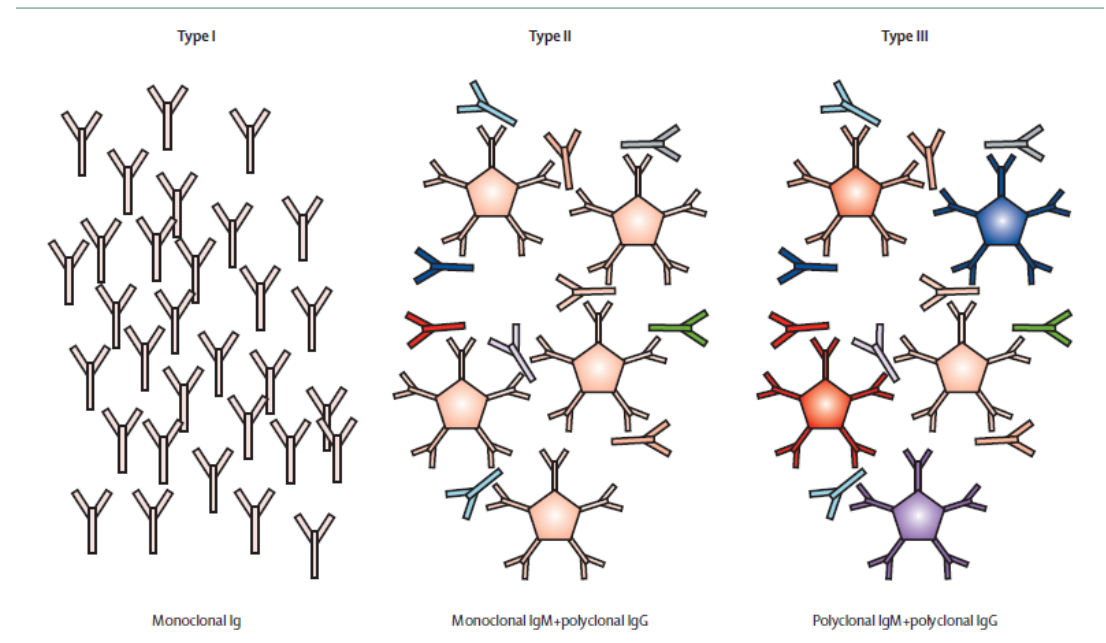
- Αγγειίτιδα που σχετίζεται με την παρουσία κρυοσφαιρινών στον ορό των ασθενών
- Μεικτού τύπου κρυοσφαιρίνες
- Συχνά συνυπάρχει υποκείμενο νόσημα
- Η δερματική προσβολή με τη μορφή ψηλαφητής πορφύρας είναι η πιο συχνή κλινική εκδήλωση
- Προσβολή περιφερικών νεύρων, αρθρώσεων και νεφρού
- Η επιδημιολογία της πάθησης ακολουθεί την επιδημιολογία της λοίμωξης από HCV, που είναι και ο βασικός παράγοντας που σχετίζεται με τη νόσο
- 30-100% των ασθενών με μεικτή κρυοσφαιριναιμία είναι HCV+
- 12-56% των HCV+ ασθενών έχουν κρυοσφαιρίνες στον ορό τους
- Αυξημένος επιπολασμός στις Μεσογειακές χώρες

Κρυοσφαιρίνες: Ορισμοί και υποκείμενα νοσήματα

Κρυοσφαιρίνες: Ανοσοσφαιρίνες (Ig) στον ορό που καθιζάνουν <math><37^{\circ}\text{C}</math> και διαλύονται στην αναθέρμανση

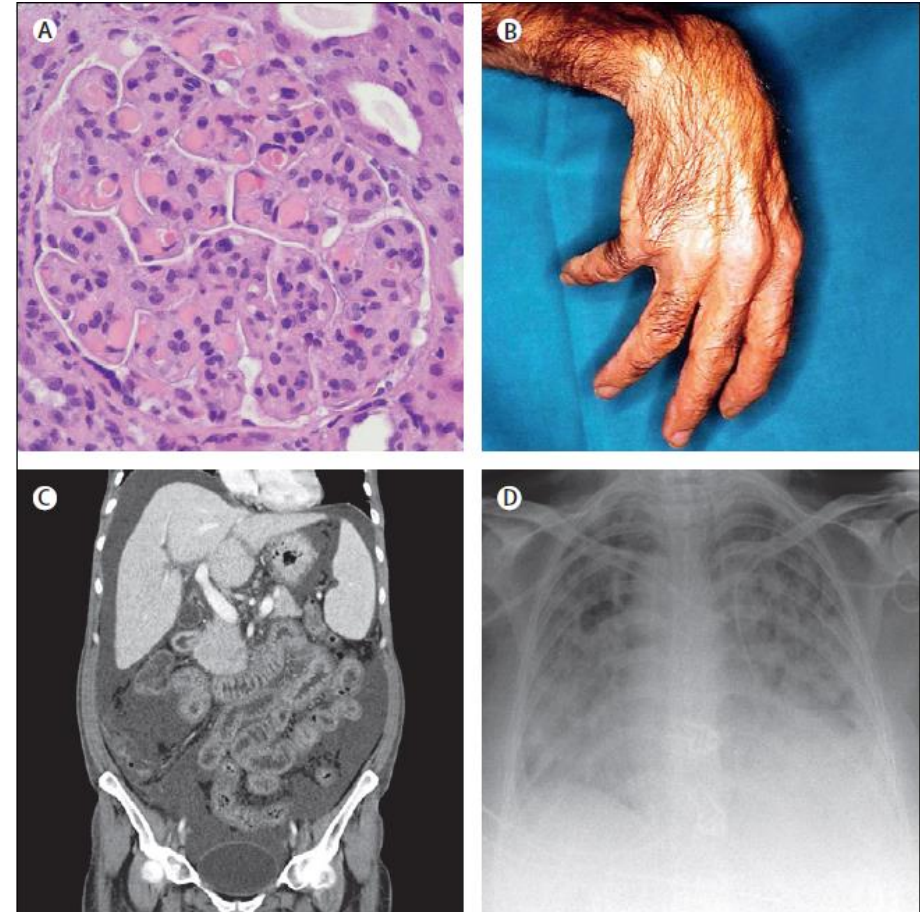
- Τύπου I: Μονοκλωνικές Ig (IgG ή IgM) [Πολλαπλούν μυέλωμα, μακροσφ. Waldenström, ΧΛΛ]
- Τύπου II: Μείγμα μονοκλωνικής IgM (ιδιότητες RF) και πολυκλωνικής IgG [λοιμώξεις (HCV, HBV, HIV), CTDs (SLE, Sjögren's)]
- Τύπου III: Μείγμα πολυκλωνικής IgG και πολυκλωνικής IgM [λοιμώξεις, CTDs]

Κρυοσφαιριναιμία: Κλινικές εκδηλώσεις και υποκείμενα νοσήματα

- Η κρυοσφαιριναιμία δεν είναι πάντα συμπτωματική (<50%)
- Τύπου I (αιματολογικές κακοήθειες/μηχανισμός αγγειακής απόφραξης): ισχαιμία δακτύλων, νεκρωτικές δερματικές βλάβες, δικτυωτή πελίωση, Raynaud, σύνδρομο υπεργλοιότητας
- Τύπου II και III μεικτή (λοιμώξεις, CTDs/μηχανισμός αγγειίτιδας μέσω ανοσοσυμπλεγμάτων): Τριάδα Meltzer (αρθραλγίες, κόπωση, πορφύρα)
  - Δερματική προσβολή/λευκοκυτταροκλαστική αγγειίτιδα
  - Περιφερική νευροπάθεια (κυρίως αισθητικού τύπου)
  - Προσβολή νεφρού (ηπιότερη κλινική πορεία, σπανιότερα νεφριτιδικό/νεφρωσικό σύνδρομο/ μεμβρανοϋπερπλαστική σπειραματονεφρίτιδα)
  - Σπάνια προσβολή ΓΕΣ, πνεύμονα

Κλινικές εκδηλώσεις

Μεικτή κρυοσφαιριναιμία: παθογενετικός μηχανισμός

Χρόνια ανοσολογική
διέγερση (λοιμώξεις-
HCV, αυτοάνοσα
νοσήματα)

Λεμφική υπερπλασία,
αύξηση
συγκεντρώσεων
ολιγοκλωνικών ή/και
πολυκλωνικών
ανοσοσφαιρινών

Κρυοσφαιριναιμία και
σηματισμός
ανοσοσυμπλεγμάτων

Ανεπαρκής κάθαρση
ανοσοσυμπλεγμάτων
που οδηγούν στην
εκδήλωση νόσου

Οι ασθενείς με μεικτή
κρυοσφαιριναιμία
έχουν αυξημένο
κίνδυνο εμφάνισης Β
λεμφώματος (5-22%
έως τα 10 έτη από τη
διάγνωση)

Εργαστηριακός έλεγχος και διάγνωση

- Λήψη αίματος σε σωληνάρια προθερμασμένα στους 37-40°C χωρίς αντιπηκτικό
- Φυγοκέντρωση στους 37-40°C
- Ορός στο ψυγείο στους 4°C για 7 ημέρες
- Κρυσκρίτης
- Ανοσοκαθήλωση

Day 0 7 centrifugation +4°C

- Η διάγνωση μπαίνει στη βάση τυπικής προσβολής οργάνων (δέρμα, νεφροί, περιφερικά νεύρα) σε συνδυασμό με ανεύρεση κρυσφαιρινών
- ↓C4/ ↑RF στις μεικτές κρυσφαιριναιμίες
- Ιολογικός έλεγχος (HCV, HBV, HIV)
- Έλεγχος για πιθανή CTD (ANA, anti-DNA, anti-Ro, anti-La abs)
- Νεφρική λειτουργία
- Ηλεκτροφόρηση λευκωμάτων ορού

Στη ΔΔ μπαίνουν οι υπόλοιπες αγγειίτιδες μικρών αγγείων και τα νοσήματα του συνδετικού ιστού

Θεραπευτική αντιμετώπιση

- Θεραπεία υποκείμενης κατάστασης (αιματολογική κακοήθεια, HCV λοίμωξη, αυτοάνοσο ρευματικό νόσημα)
- Αναζήτηση υποκείμενου μηχανισμού (υπεργλοιοτητα έναντι αγγειίτιδας)
- Προσεκτική αξιολόγηση προσβολής οργάνων στόχων
- Τρεις βασικές θεραπευτικές στρατηγικές:
  - Κλασική ανοσοκαταστολή (GCs, CYC)
  - Αντιϊκές θεραπείες
  - Βιολογικοί παράγοντες (Rituximab)

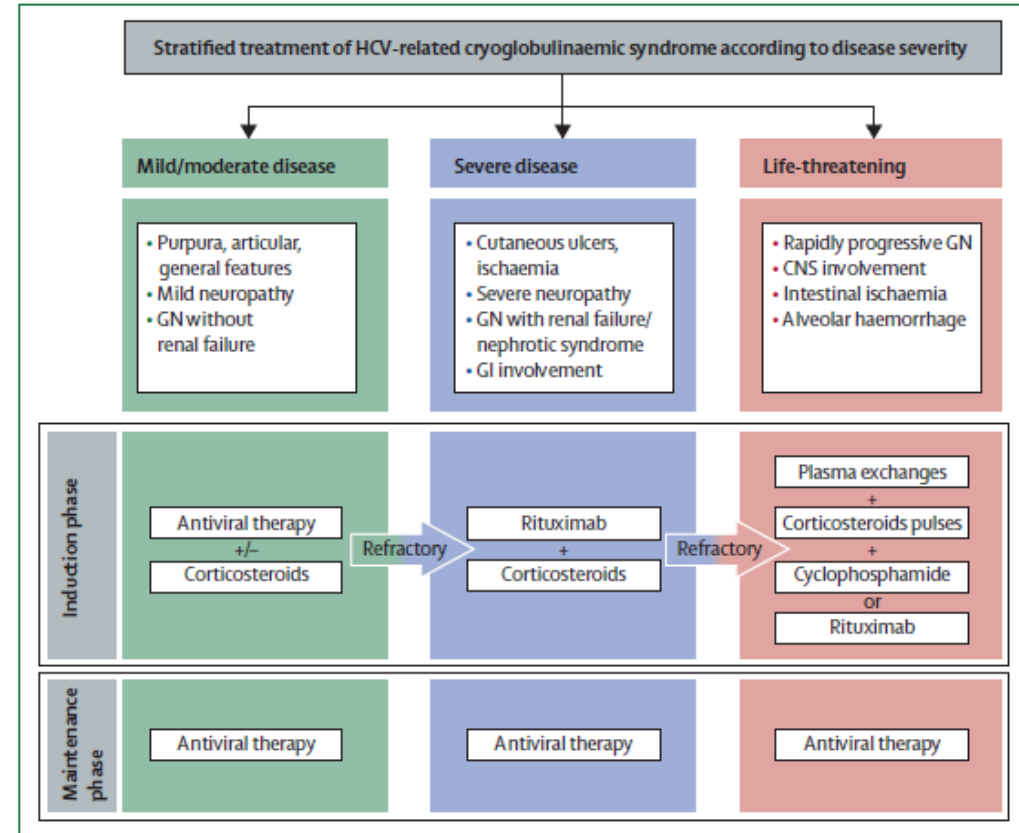

Figure 5: Proposed therapeutic algorithm for patients with HCV-related cryoglobulinaemic syndrome according to disease severity

2. IgA αγγειίτιδα (Henoch-Schönlein)

- Η συχνότερη συστηματική αγγειίτιδα της παιδικής ηλικίας
- **Εναπόθεση IgA ανοσοσυμπλεγμάτων στο τοίχωμα των μικρών αγγείων**
- Κλινική τετράδα:
  - Ψηλαφητή πορφύρα
  - Αρθραλγίες/αρθρίτιδα
  - Κοιλιακό άλγος
  - Νεφρική προσβολή
- Συχνά αυτοπεριοριζόμενη στα παιδιά
- Μέση ετήσια επίπτωση στα παιδιά 30/100000
- Παιδιά <10 ετών (4-7 ετών)
- Μικρή υπεροχή των αγοριών
- Εποχιακή κατανομή με μεγαλύτερη επίπτωση χειμώνα και άνοιξη (συσχέτιση με λοιμώξεις αναπνευστικού)
- Οι ενήλικες δεν εμφανίζουν την ίδια εποχιακή κατανομή
- Σημαντικά σπανιότερη στους ενήλικες (<2/100000 ετήσια επίπτωση) αλλά με χειρότερη πρόγνωση

IgA αγγειίτιδα: Κριτήρια ταξινόμησης

Table 1 Classification criteria for IgA vasculitis

ACR classification criteria (1990) [2]

Two of the following criteria:

- age $\leq$ 20 years
- palpable purpura
- acute abdominal pain
- biopsy showing granulocytes in the walls of the small arterioles or venules

sensitivity 87.1 %; specificity 87.7 %

EULAR/PRINTO/PRES classification criteria (2010) [3]

• Purpura or petechiae

AND

• One of the following four criteria

- abdominal pain
- arthritis or arthralgia
- renal involvement
- leucocytoclastic vasculitis with predominant IgA deposits or proliferative glomerulonephritis with predominant IgA deposits

sensitivity 100 %; specificity 87 %

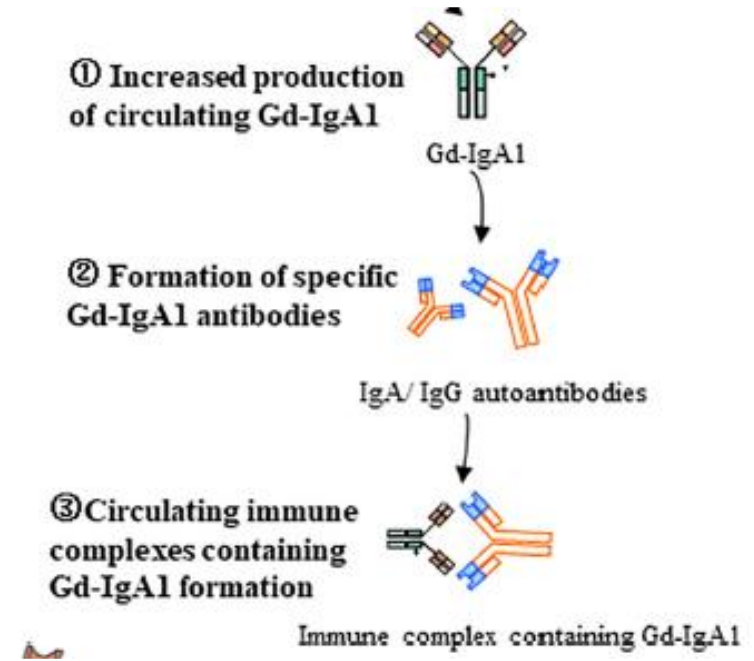
IgA immunoglobulin A-associated, ACR American College of Rheumatology, EULAR/PRINTO/PRES European League Against Rheumatism/Paediatric Rheumatology International Trials Organisation/Paediatric Rheumatology European Society

- Κριτήρια βασισμένα σε παιδιατρικό πληθυσμό
- Η διάγνωση βασίζεται στην παρουσία πορφύρας και εναποθέσεων IgA στη βιοψία δέρματος ή νεφρού

Αιτιοπαθογένεια

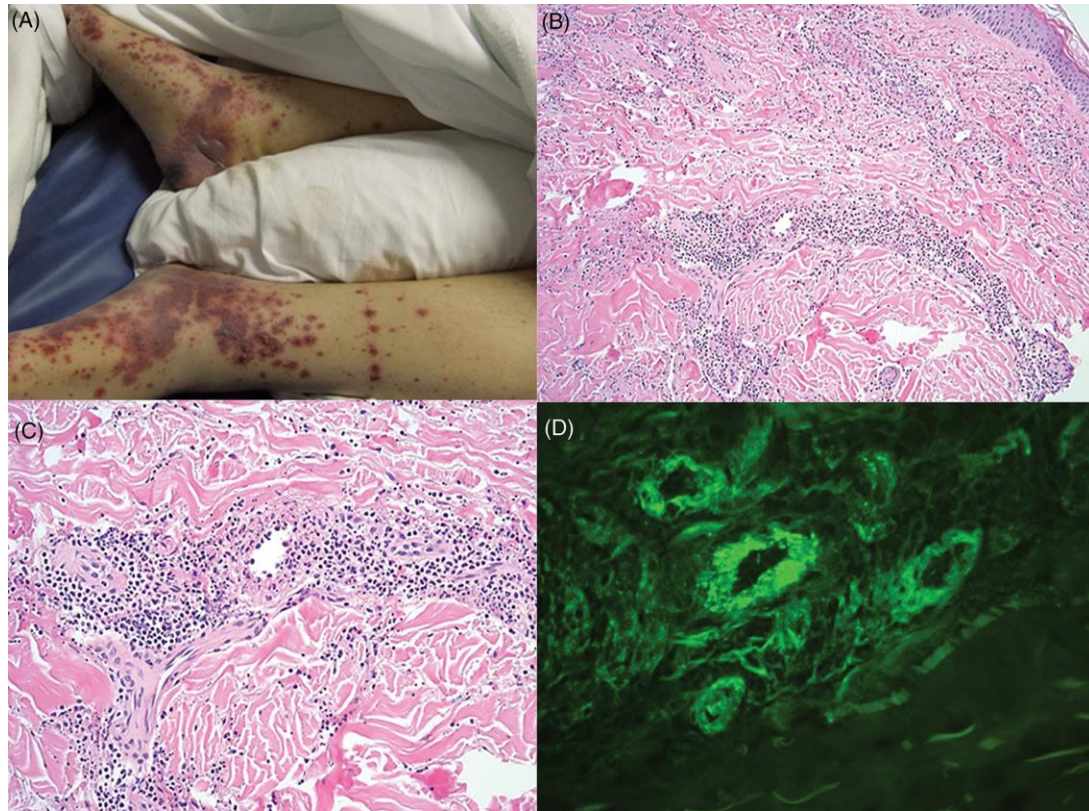
- Λοιμώξεις/φάρμακα/εμβόλια σε κατάλληλο γενετικό υπόστρωμα
- Ενεργοποίηση Β λεμφοκυττάρων στους βλεννογόνους
- Αυξημένη παραγωγή IgA (**galactose deficient IgA1[GdIgA1]**)
- **Σχηματισμός GdIgA1-ανοσοσυμπλεγμάτων και καθήλωση τους σε μικρά αγγεία**
- Ενεργοποίηση συμπληρώματος και κυττάρων φλεγμονής (ουδετερόφιλα και Τ λεμφοκύτταρα)
- Πιθανή παρουσία IgA abs έναντι ενδοθηλιακών κυττάρων και ενεργοποίηση των ουδετεροφίλων μέσω CD89

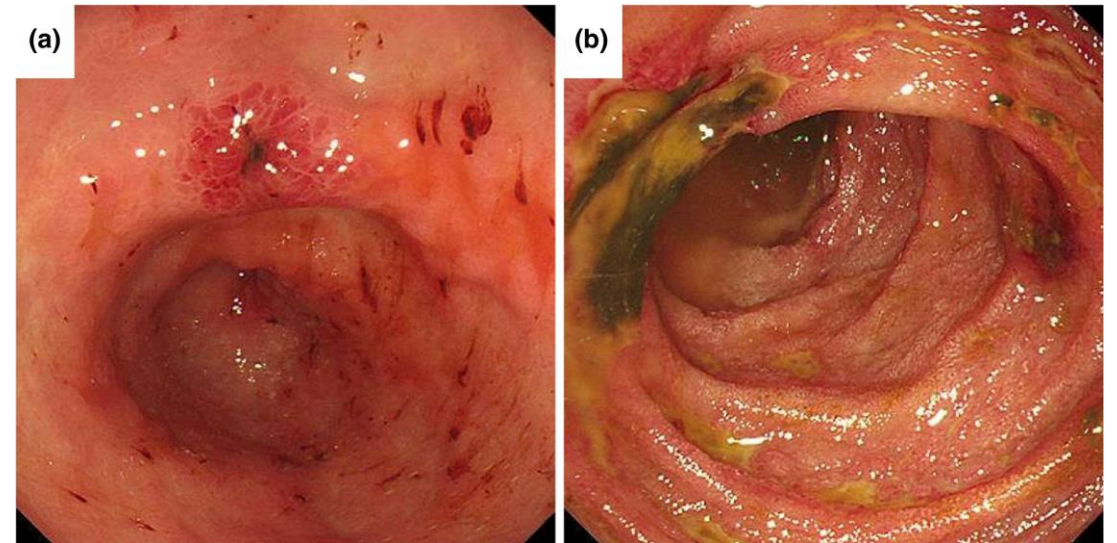
Κλινικές εκδηλώσεις

- **Ψηλαφητή πορφύρα** ($\approx 100\%$)
- **Αρθραλγίες/Ολιγοαρθρίτιδα κάτω άκρων** ($\approx 2/3$ ασθενείς)
- **Προσβολή ΓΕΣ** ($\approx 2/3$ ασθενείς)
  - Κοιλιακό άλγος (κωλικοειδές)
  - Αιμορραγία
  - Εγκολεασμός (στα παιδιά)
  - Διάτρηση
- **Προσβολή νεφρού** (45-85%)
  - Σπειραματονεφρίτιδα με ενεργό ίζημα και λευκωματουρία
  - Υπέρταση
  - Νεφρική ανεπάρκεια (σπάνια στα παιδιά)
- **Άλλες εκδηλώσεις**
  - Ορχίτιδα
  - Μυοκαρδίτιδα
  - Προσβολή νευρικού συστήματος
  - Πνευμονική αιμορραγία

Κλινικές εκδηλώσεις

J Cutan Pathol. 2018;45(1):16-22

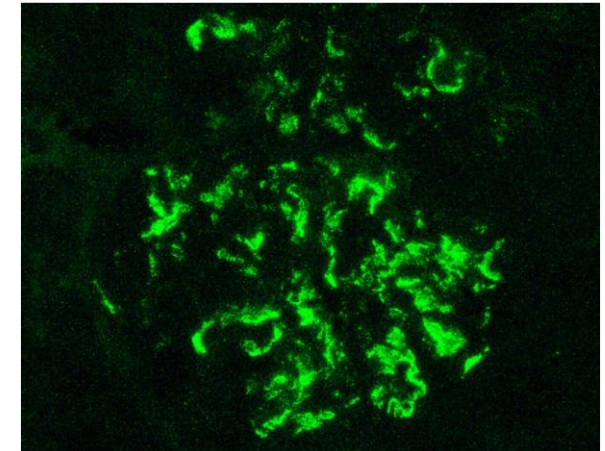

Clin Case Rep. 2020;8:1741-1747.

IgA αγγειίτιδα και IgA νεφροπάθεια: νοσήματα στο ίδιο συνεχές;

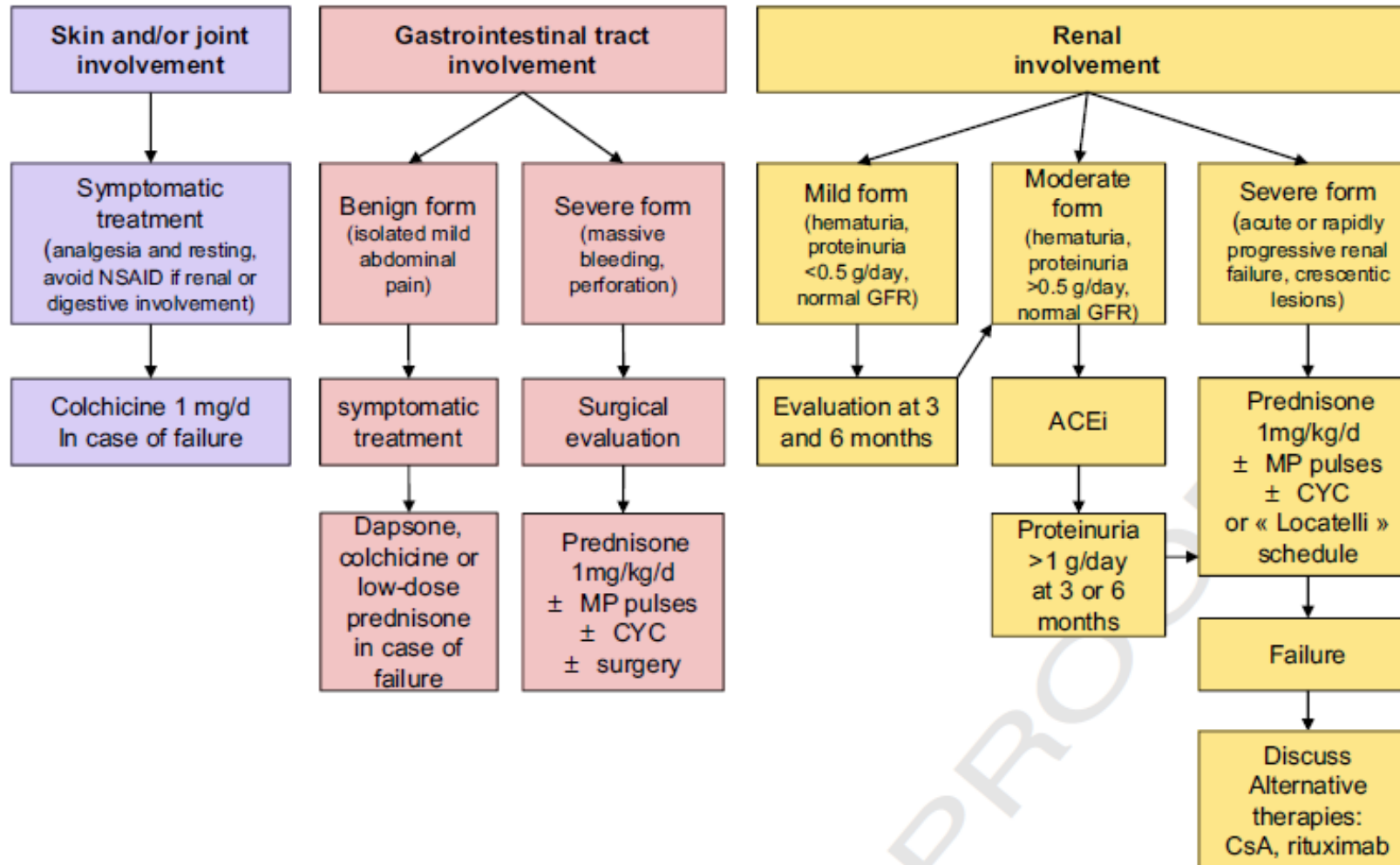
Table 1. Differences and similarities between IgAN and IgAV.

	IgA Nephropathy	IgA Vasculitis
Age at onset	30 to 39 years	1 to 19 years and 60 to 69 years
Clinical presentation	Only renal	Extra-renal symptoms (skin, gastro-intestinal, joint, neurologic, pulmonary, urologic) ± renal involvement
Renal biopsy	Mesangial IgA1, IgG, IgM, C3 and fibrin on immunofluorescence Mesangial hyper-cellularity with increased mesangial matrix, endo-capillary hyper-cellularity, segmental glomerular sclerosis, cellular crescents on light microscopy	
Outcome	More severe in adults	
Physiopathology	Multi-hit model involving IgA1	

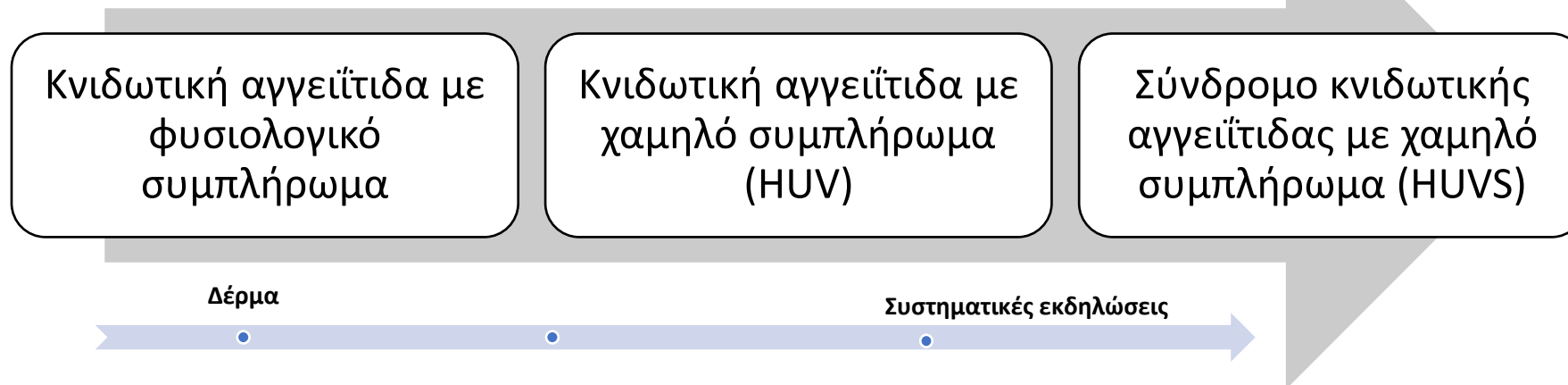
- Ίδια ιστολογική εικόνα
- Μεσαγγειακή και τριχοειδική εναπόθεση IgA1, IgG, IgM, C3

Θεραπευτική αντιμετώπιση στους ενήλικες

3.Κνιδωτική Αγγειίτιδα

- Χρόνιο κνιδωτικό εξάνθημα (πομφοί) με ιστολογική εικόνα λευκοκυτταροκλαστικής αγγειΐτιδας σε μικρά αγγεία
- Κλινικές εκδηλώσεις: Από δερματική προσβολή μόνο έως πολυσυστηματική νόσο
- Σπάνια νόσος (ετήσια επίπτωση HUV/HUVS: 0,7/εκατομμύριο κατοίκους με αυξημένη συχνότητα στις γυναίκες [Σουηδικός πληθυσμός])

Παθογένεια και εργαστηριακά ευρήματα

- Ιδιοπαθής ή στο πλαίσιο λήψης φαρμάκων/λοιμώξεων/νεοπλασίας
- Συσχέτιση με αυτοάνοσα ρευματικά νοσήματα (ΣΕΛ)
- **Anti-C1q abs** (HUV/HUVS) που οδηγεί σε σχηματισμό ανοσοσυμπλεγμάτων
- Ενεργοποίηση συμπληρώματος και προσέλκυση κυττάρων φλεγμονής
- Πιθανή διασταυρούμενη αντίδραση των anti-C1q abs με αντιγόνα του πνεύμονα και του νεφρού

- Εργαστηριακός έλεγχος:
  - Αύξηση ΤΚΕ
  - Χαμηλό συμπλήρωμα (C1q,C3,C4)
  - ANA+
  - anti-C1q abs

Κλινικές εκδηλώσεις: Δέρμα

- Πομφοί
  - Διάρκειας >24h, συχνά για ημέρες
  - Κεντρική σκούρα ερυθρή ή καφέ περιοχή
  - Καυσαλγία
  - Μελάγχρωση στην αποδρομή
- Αγγειοοίδημα
- Ψηλαφητή πορφύρα
- Σπανιότερα φυσαλίδες/ελκωτικές βλάβες/δικτυωτή πελίωση

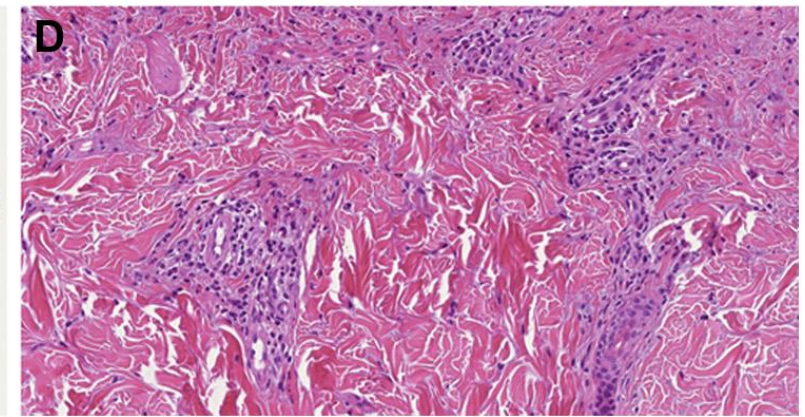
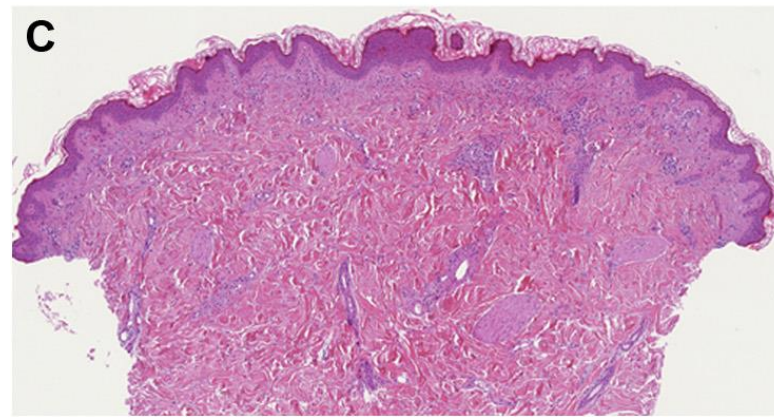
TABLE 1

Differentiation between urticaria and urticarial vasculitis*

	Urticaria	Urticarial vasculitis
Pain	-	+
Itching	+	+
Duration	<3 hours	>24 hours
Resolution	Complete	Hyperpigmentation
Diascopy	-	Central red spot
Angioedema	-	Possible

Κλινικές εκδηλώσεις: Δέρμα

Κλινικές εκδηλώσεις στην συστηματική νόσο

- Αρθρίτιδα/αρθραλγίες
- Κακουχία
- Πυρετός/λεμφαδενοπάθεια
- Νεφρική προσβολή (πρωτεϊνουρία, σπειραματονεφρίτιδα)
- Πνεύμονες (ΧΑΠ, πλευριτική συλλογή)

- Οφθαλμοί (επισκληρίτιδα, ραγοειδίτιδα)
- Γαστρεντερικό σύστημα (ναυτία, κοιλιακά άλγη, ηπατοσπληνομεγαλία)
- Καρδιά (περικαρδίτιδα)
- Νευρικό σύστημα (ψευδο-όγκοι, παράσεις νεύρων)

Διαγνωστικά κριτήρια: απαραίτητη η βιοψία δέρματος

BOX 1

Criteria for diagnosis of HUVS*

- Major criteria

- Chronic urticarial exanthema
- Hypocomplementemia

- Minor criteria

- Leukocytoclastic vasculitis
- Arthralgia and arthritis
- Uveitis or episcleritis (or conjunctivitis)
- Glomerulonephritis
- Abdominal pain
- Positive C1q antibody

* modified from (5); HUVS, hypocomplementemic urticarial vasculitis syn-

Βιοψία συμβατή με
λευκοκυτταροκλαστική
αγγειίτιδα

Διαφορική διάγνωση

- Χρόνια κνίδωση
- Πολύμορφο ερύθημα
- Αγγειοοίδημα
- Ερυθηματώδης λύκος (lupus tumidus)
- Σύνδρομο Schnitzler
- Σύνδρομα CAPS (Cryopyrin-associated periodic fever syndromes)
- Σύνδρομο Wells (ηωσινοφιλική κυτταρίτιδα)
- Δερματική μαστοκυττάρωση

TABLE 1

Differentiation between urticaria and urticarial vasculitis*

	Urticaria	Urticarial vasculitis
Pain	–	+
Itching	+	+
Duration	<3 hours	>24 hours
Resolution	Complete	Hyperpigmentation
Diascopy	–	Central red spot
Angioedema	–	Possible

Θεραπευτική αντιμετώπιση

- Δερματική προσβολή ή ήπια συστηματικά συμπτώματα (πχ αρθραλγίες/αρθρίτιδα)

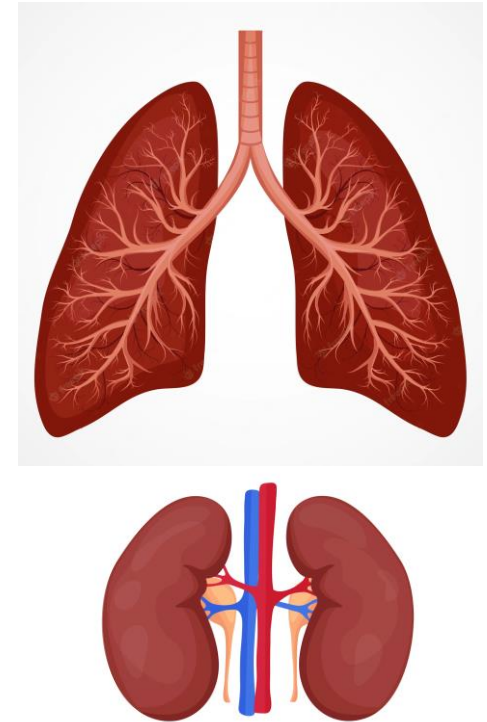
- Αντιισταμινικά
- Κορτικοστεροειδή
- Κολχικίνη
- Υδροξυχλωροκίνη
- Δαψόνη

- Σοβαρή συστηματική νόσος

- Κορτικοστεροειδή
- Αζαθειοπρίνη
- Μυκοφαινολικό
- Μεθοτρεξάτη
- Κυκλοφωσφαμίδη
- Βιολογικοί παράγοντες (rituximab, anakinra, omalizumab)

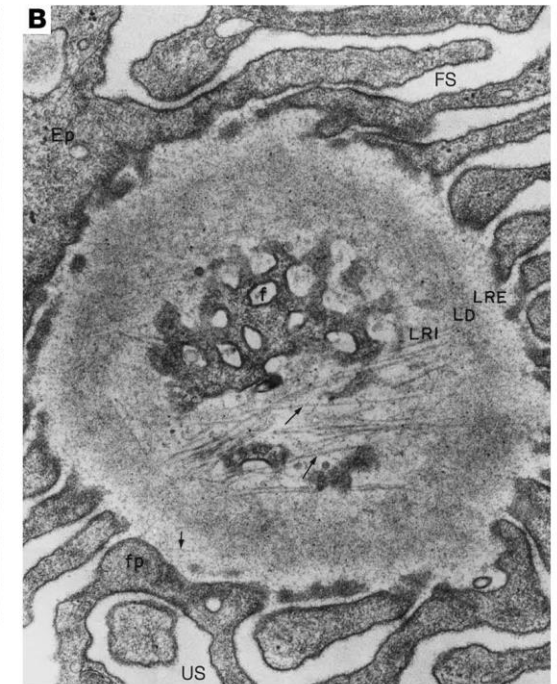
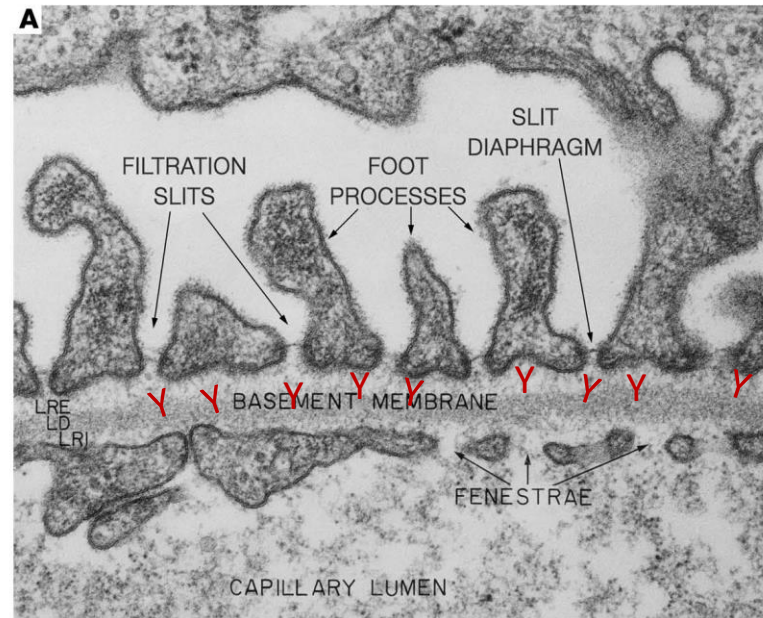
Anti-GBM νόσος (σ.Goodpasture)

- Αγγειίτιδα μικρών αγγείων που προσβάλλει κατεξοχήν τον νεφρό και τον πνεύμονα
- Σπάνια νόσος (ετήσια επίπτωση <2 /εκατομμύριο ευρωπαϊκού πληθυσμού)
- Αντισώματα έναντι αντιγόνου της βασικής μεμβράνης (σπειραματικής και κυψελιδικής)
- Ταχέως εξελισσόμενη σπειραματονεφρίτιδα ($\approx 100\%$)
- Κυψελιδική αιμορραγία (40-60%)

Παθогένεια

- “Goodpasture autoantigen”:
noncollagenous domain of
the $\alpha 3$ chain of type IV
collagen($\alpha 3$ [IV]NC1)
- In situ εναπόθεση
ανοσοσυμπλεγμάτων στη
βασική μεμβράνη των
σπειραματικών ή/και
κυψελιδικών τριχοειδών
και επακόλουθη
φλεγμονώδης απάντηση

J. Clin. Invest. 116:2090–2093 (2006)

Κλινικές εκδηλώσεις: Σύνδρομο πνεύμονα-νεφρού

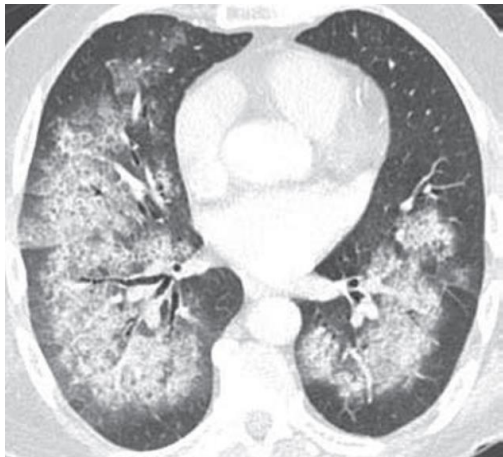
Διάχυτη κυψελιδική αιμορραγία

- i. Αιμόπτυση (απουσιάζει σε σημαντικό ποσοστό≈30%)
- ii. Ταχεία πτώση αιματοκρίτη
- iii. Δύσπνοια-Υποξαιμία
- iv. Αιμορραγικό BAL

Σπειραματονεφρίτιδα

- i. Υπέρταση, περιφερικό οίδημα
- ii. Αύξηση κρεατινίνης
- iii. Ενεργό ίζημα ούρων
(μικροσκοπική αιματουρία, ερυθροκυτταρικοί κύλινδροι, λευκωματουρία)

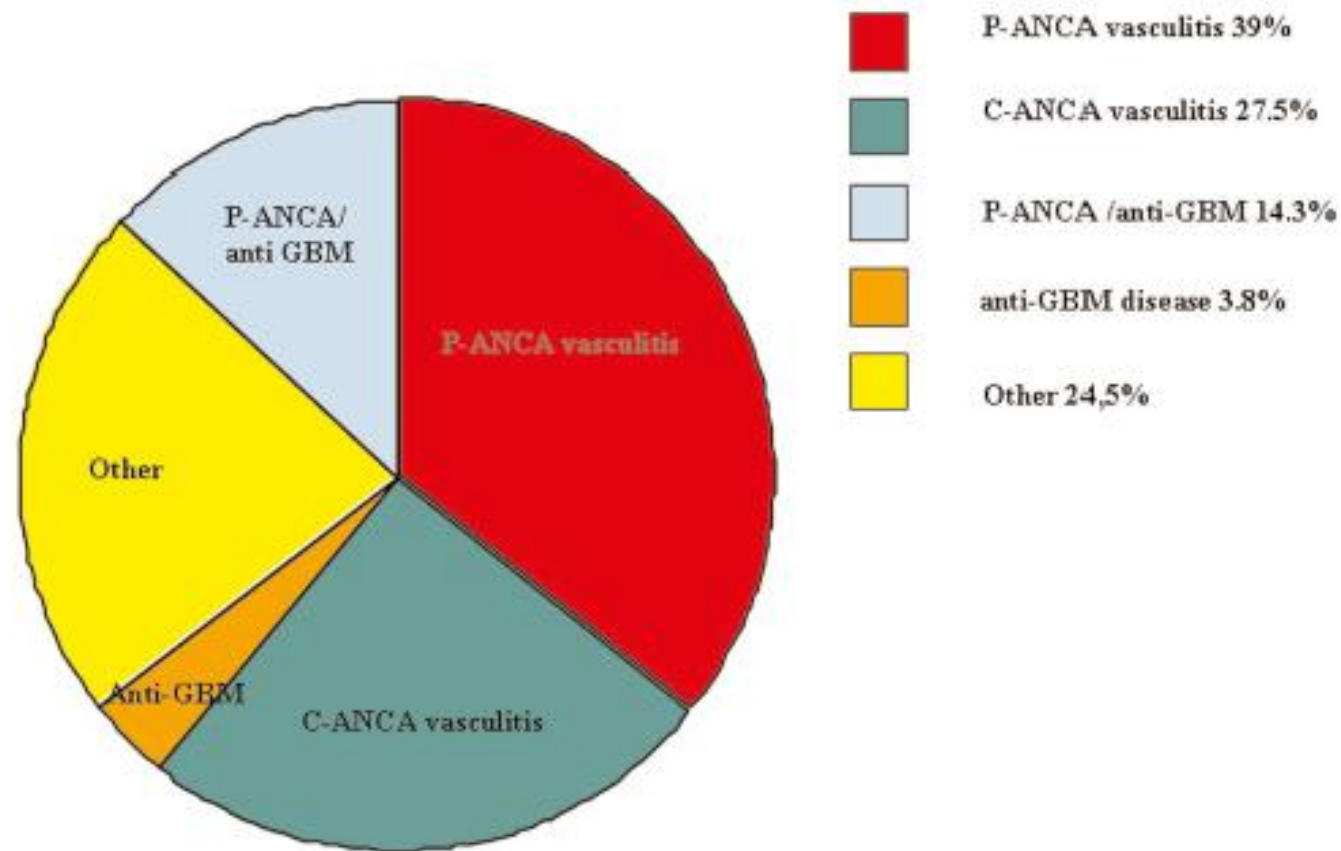

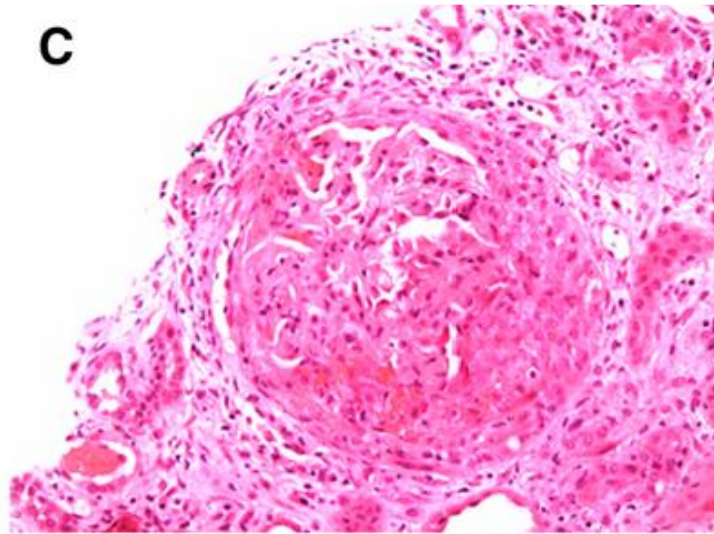
Σύνδρομο πνεύμονα-νεφρού

Διαφορική διάγνωση:

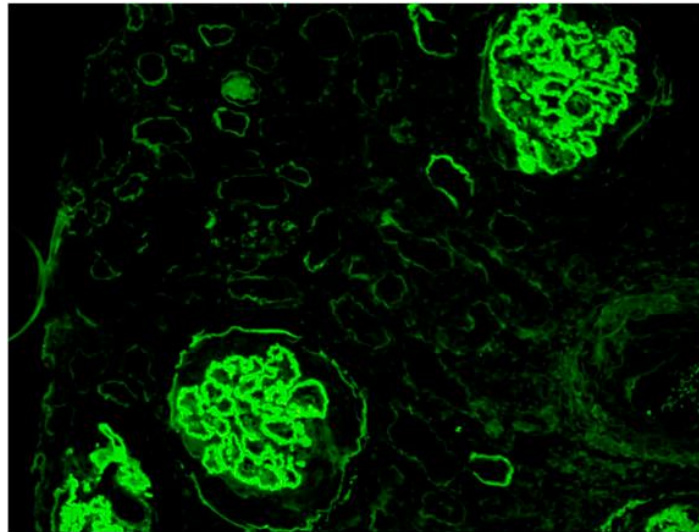
- ANCA αγγειίτιδες
- Συστηματικός ερυθηματώδης λύκος
- Θρομβωτικές μικροαγγειοπάθειες
- Λοιμώξεις/Σήψη
- Καρδιακή ανεπάρκεια και καρδιονεφρικό σύνδρομο

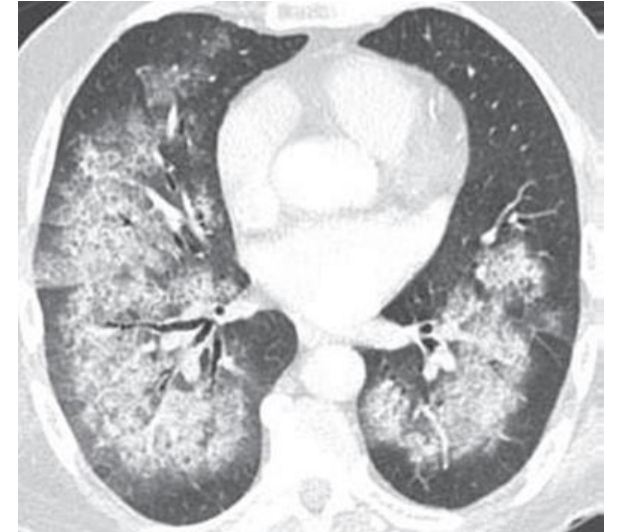
Διάγνωση: Anti-GBM αντισώματα και τυπική βιοψία νεφρού/ακτινολογική βλάβη πνεύμονα

Σπειραματονεφρίτιδα με
μηνοειδείς σχηματισμούς

Γραμμική εναπόθεση IgG στη GBM

Κυψελιδική αιμορραγία

Θεραπευτική αντιμετώπιση

- Πρώιμη διάγνωση και θεραπευτική παρέμβαση
- Υποστήριξη αναπνευστικής και νεφρικής λειτουργίας
- Η πλασμαφαίρεση θεωρείται βασική θεραπευτική στρατηγική για την απομάκρυνση των παθογενετικών αντισωμάτων
- Αρχικό σχήμα: **Πλασμαφαίρεση + κορτικοστεροειδή + κυκλοφωσφαμίδη**
- Εναλλακτικά της κυκλοφωσφαμίδης: rituximab, μυκοφαινολικό ή κυκλοσπορίνη
- Μεταμόσχευση νεφρού, όταν χρειάζεται, μετά από τουλάχιστον 6 μήνες οροαρνητικότητας για anti-GBM abs

